

Sygn. akt VI A Ca 1149/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Jacek Sadowski

Sędzia SA – Anna Orłowska (spr.)

Sędzia SO del. – Agnieszka Łukaszuk

Protokolant: sekr. sąd. Katarzyna Kędzierska

po rozpoznaniu w dniu 7 marca 2014r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. w W.

przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

o naruszenie zbiorowych interesów konsumentów i nałożenie kary pieniężnej

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 29 kwietnia 2013 r., sygn. akt XVII AmA 218/10

I zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddala odwołanie i zasądza od Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. w W. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

II zasądza od Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. w W. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

III nakazuje pobrać od Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 1000 (jeden tysiąc) złotych tytułem nieuiszczonej opłaty od apelacji, od której pozwany był zwolniony.

Sygn. akt VI ACa 1149/13

UZASADNIENIE

Decyzją z 17 czerwca 2010 roku Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów orzekł, że Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. narusza zbiorowe interesy konsumentów, poprzez stosowanie praktyki polegającej na bezprawnym zamieszczeniu w § 12 pkt 3 wzorca umowy o zaopatrzenie w wodę postanowienia o treści: „Przeprowadzenie odcięcia przyłącza wodociągowego w trybie, o którym mowa w ust. 1, skutkuje natychmiastowym rozwiązaniem niniejszej umowy” oraz w § 10 pkt 2 wzorca umowy o odprowadzanie ścieków postanowienia o treści: „Przeprowadzenie zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego w trybie, o którym mowa w ust. 1, skutkuje

natychmiastowym rozwiązaniem niniejszej umowy", co jest niezgodne z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tekst jednolity Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858). Ponadto w decyzji Prezes nakazał zaniechanie stosowania tej praktyki i określił środki usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów, tj. nakazał wyeliminowanie z obrotu prawnego z konsumentami postanowień określonych w punkcie I sentencji decyzji w przypadku umów wykonywanych - w terminie 6 miesięcy od daty uprawomocnienia się niniejszej decyzji. Za naruszenie zbiorowych interesów konsumentów Prezes wymierzył (...) karę pieniężną w wysokości 18.715 zł.

W uzasadnieniu decyzji Prezes UOKiK wskazał, że kwestionowane postanowienia umów statuują możliwość przekroczenia przez (...) jego ustawowych kompetencji jako dostawcy usług wodociągowych i kanalizacyjnych w zakresie możliwości natychmiastowego rozwiązania umowy, albowiem powołane unormowanie przewiduje możliwość podjęcia działań powodujących odcięcie dostaw wody lub zamknięcie przyłącza kanalizacyjnego w sytuacjach, które zostały objęte art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Zdaniem Prezesa UOKiK, skoro ustawodawca w treści ww. przepisu przewidział określone sankcje za określone naruszenia, za niedopuszczalne należy uznać, aby Spółka w treści umowy określała sankcje o większej wadze, to jest natychmiastowe rozwiązanie umowy. Według Prezesa UOKiK kwestionowane klauzule wprowadzają konsumentów w błąd co do uprawnień i obowiązków spoczywających na przedsiębiorcy w zakresie możliwości rozwiązania umowy w trybie natychmiastowym, gdyż brzmienie postanowienia umownego nie znajduje odzwierciedlenia w brzmieniu art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Zdarzenia, o których mowa w hipotezach powołanego przepisu obejmują bowiem ściśle określone sytuacje, w których może nastąpić odcięcie dostawy wody lub zamknięcie przyłącza kanalizacyjnego i co należy podkreślić nie stanowią legitymacji do natychmiastowego rozwiązania umowy. Tym samym przypisanie sankcji w postaci natychmiastowego rozwiązania przez Spółkę umowy w przypadku zaistnienia sytuacji określonych w art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę potwierdza bezprawność działania (...).

Uzasadniając wymiar nałożonej kary Prezes UOKiK wskazał, że (...) jako profesjonalista o długoletnim doświadczeniu rynkowym formułując treść umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków, zawieranych w obrocie z konsumentami, powinien wykazać się odpowiednią dbałością, aby nie zostały naruszone interesy najsłabszych uczestników rynku, tym bardziej, że Spółka działa na lokalnym rynku w warunkach monopolu naturalnego, a konsumenci przyłączeni do sieci wodociągowej nie mają możliwości wyboru innego kontrahenta. Również roczny okres stosowania zarzuconej praktyki oraz ograniczony terytorialnie zasięg jej oddziaływania zostały wzięte pod uwagę przy wymierzaniu kary. Jednocześnie Prezes UOKiK uznał, że w przedmiotowej sprawie nie występują ani okoliczności łagodzące, ani obciążające i w związku z tym wymierzył karę na poziomie 0,05% przychodu uzyskanego przez (...) w 2009 r., tj. w kwocie 18.715 zł, co stanowi 0,5 % maksymalnego wymiaru kary przewidzianego w art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosło Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. domagając się uchylecia powyższej decyzji w całości i umorzenia postępowania w sprawie oraz zasądzenia kosztów procesu.

Odwołujący się wskazywał na naruszenia prawa materialnego - art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Podnosił, że żadne z zakwestionowanych postanowień wzorca nie narusza art. 8 ust. 1 ww. ustawy, gdyż przewidziane we wzorcu przypadki, w jakich dostawca ma prawo odciąć dostawę wody, zgodne są z postanowieniami przepisu ustawy, zaś skutki odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego określone we wzorcach umów nie są objęte postanowieniami art. 8 lecz są logiczną konsekwencją jego zastosowania. Ponadto powoływał się na okoliczność, że odcięcie przyłącza nie następuje z dnia na dzień, gdyż jest to długotrwała procedura. Zdaniem odwołującego wprowadzenie do kontraktu zasady, że wraz z czynnością odcięcia przyłącza umowa stron się rozwiązuje, a konsument ma prawo ją nawiązać ponownie na warunkach powszechnie obowiązujących, nie stanowi o bezprawności działania (...), gdyż nie narusza art. 8 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

Wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2013 roku Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zmienił zaskarżoną decyzję w pkt. I w ten sposób, że nie uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy

konsumentów, o której mowa w art. 22 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, działania Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. polegającego na zamieszczeniu w § 12 pkt 3 wzorca umowy o zaopatrzeniu w wodę postanowienia o treści: „Przeprowadzenie odcięcia przyłącza wodociągowego w trybie o którym mowa w ust. 1 skutkuje natychmiastowym rozwiązaniem niniejszej umowy” oraz polegającego na zamieszczeniu w § 10 pkt 2 wzorca umowy o odprowadzanie ścieków postanowienia o treści: "Przeprowadzenie zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego w trybie o którym mowa w ust. 1 skutkuje natychmiastowym rozwiązaniem niniejszej umowy" i stwierdził, że działanie to nie jest niezgodne z art. 8 ust. 1 ustawy z 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (punkt 1.), uchylił zaskarżoną decyzję w pkt. II, IV i V (punkt 2.) i rozstrzygnął o kosztach postępowania (punkt 3.).

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło po dokonaniu następujących ustaleń i rozważań.

Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. prowadzi działalność w zakresie zbiorowego dostarczania wody i zbiorowego odprowadzania ścieków na lokalnym rynku, obejmującym obszar kilku gmin oraz miast. Obsługuje na tym obszarze około 26.000 odbiorców, od 7 kwietnia 2009 r. stosuje zmienione wzorce umowy o zaopatrzenie w wodę i umowy o odprowadzanie ścieków, w oparciu o które zawiera umowy z konsumentami.

(...) stosuje zarówno w umowie o zaopatrzenie w wodę, jak i w umowie o odprowadzanie ścieków postanowienie o treści „Przeprowadzenie odcięcia przyłącza wodociągowego/ zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego, w trybie o którym mowa w ust. 1, skutkuje natychmiastowym rozwiązaniem niniejszej umowy" (odpowiednio § 12 pkt 3 umowy o zaopatrzenie w wodę oraz § 10 pkt 2 umowy o odprowadzanie ścieków). Postanowienia zawarte w § 12 pkt 1 umowy o zaopatrzenie w wodę określają sytuacje, gdy Spółka ma prawo do odcięcia dostawy wody, a postanowienia zawarte w § 10 pkt 1 umowy o odprowadzanie ścieków - prawo do zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego. W odniesieniu do sytuacji odcięcia przyłącza, gdy strony wiąże umowa, zaś kontrahent Spółki nie wywiązuje z obowiązku uiszczenia zapłaty za świadczone usługi, Spółka stosuje szczególny tryb postępowania określający poszczególne czynności dokonywane przed odcięciem przyłącza. W szczególności po 3 tygodniach od upływu terminu zapłaty faktury wysyłane jest pismo upominające do kontrahenta, w którym zawarte jest pouczenie, że nieuiszczenie należności spowoduje odcięcie przyłącza. Po bezskutecznym upływie 7 tygodni od terminu zapłaty należności wysyłane jest kolejne pismo upominające. Dopiero po upływie 3 miesięcy od wysłania pierwszego upomnienia, o ile kontrahent nadal nie uregulował należności, wysyłane jest zawiadomienie o zamiarze odcięcia wody. Jeżeli także i to pismo nie spowoduje uregulowania należności po upływie 30 dni od doręczenia zawiadomienia o zamiarze odcięcia przyłącza wystawiane jest polecenie odcięcia przyłącza. Dopiero wówczas pracownicy przedsiębiorstwa wodociągowego w ciągu kolejnych 30 dni dokonują fizycznego demontażu wodomierza wraz z zamknięciem i oplombowaniem podejścia wodomierzowego. Fizycznej likwidacji przyłącza dokonuje się po upływie kolejnych 30 dni o ile kontrahent nie ureguluje należności. Kwestie te są uregulowane w zarządzeniu Prezesa Zarządu (...).

W roku 2009 przychód Spółki wyniósł 37.430.903,30 zł.

Sąd Okręgowy wskazał, że w myśl art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, a przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działania przedsiębiorcy. Powód jest przedsiębiorcą i podejmuje działania w obrocie z konsumentami. Pozostaje więc do rozstrzygnięcia kwestia czy działania te są bezprawne i czy naruszają zbiorowe interesy konsumentów. W tym zakresie Sąd I instancji wskazał, że oceny czy w danej sytuacji mamy do czynienia z bezprawnym naruszeniem interesu konsumentów dokonuje się na podstawie analizy między innymi regulacji określonych aktów prawnych, które swym działaniem naruszył przedsiębiorca. W sprawie niniejszej stała się więc konieczna analiza przepisów ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

Zgodnie z zapisem art. 6 powołanej ustawy, dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków odbywa się na podstawie pisemnej umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków, zawartej między przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym a odbiorcą usług. Ten sam przepis w ustępie 3 pkt 6 określa, że umowa ta powinna

w szczególności zawierać postanowienia dotyczące okresu obowiązywania umowy oraz odpowiedzialności stron za niedotrzymanie warunków umowy, w tym warunków wypowiedzenia.

Z kolei w myśl art. 8 ust. 1 powołanej ustawy przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne może odciąć dostawę wody lub zamknąć przyłącze kanalizacyjne, jeżeli:

- 1) przyłącze wodociągowe lub przyłącze kanalizacyjne wykonano niezgodnie z przepisami prawa;
- 2) odbiorca usług nie uiszczył należności za pełne dwa okresy obrotowe, następujące po dniu otrzymania upomnienia w sprawie uregulowania zaległej opłaty;
- 3) jakość wprowadzanych ścieków nie spełnia wymogów określonych w przepisach prawa lub stwierdzono celowe uszkodzenie albo pominięcie urządzenia pomiarowego;
- 4) został stwierdzony nielegalny pobór wody lub nielegalne odprowadzanie ścieków, to jest bez zawarcia umowy, jak również przy celowo uszkodzonych albo pominiętych wodomierzach lub urządzeniach pomiarowych.

Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne, które odcięło dostawę wody z przyczyny, o której mowa w ust. 1 pkt 2, jest obowiązane do równoczesnego udostępnienia zastępczego punktu poboru wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi i poinformowania o możliwościach korzystania z tego punktu. O zamiarze odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego oraz o miejscach i sposobie udostępniania zastępczych punktów poboru wody przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne zawiadamia powiatowego inspektora sanitarnego, wójta (burmistrza, prezydenta miasta) oraz odbiorcę usług, co najmniej na 20 dni przed planowanym terminem odcięcia dostaw wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego.

Brzmienie powołanego wyżej przepisu wskazuje na zamknięty katalog przyczyn, w których przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne może zaprzestać świadczenia usług. Przy jednocześnie istniejącym ustawowym obowiązku przedsiębiorstwa do zawarcia umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków z osobą, której nieruchomości została przyłączona do sieci i która wystąpiła z pisemnym wnioskiem o zawarcie umowy, wyrażonym w art. 6 ust. 2 ww. ustawy, uznać należy, że zasadniczo tylko w sytuacjach opisanych w art. 8 istnieje możliwość wypowiedzenia przez przedsiębiorstwo umowy. Oczywistym jest bowiem, że wypowiedzenie umowy prowadzi w konsekwencji do takiego samego skutku, jaki przewiduje art. 8 czyli do odcięcia dostaw wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego, gdyż obowiązek świadczenia w prawie zobowiązań istnieje tylko wówczas, gdy strony łączą stosunek zobowiązaniowy czy to ukształtowany umową czy też powstający z mocy prawa. Przy czym przy wypowiedzeniu umowy skutek ustania stosunku zobowiązaniowego odnosi się na przyszłość (ex nunc).

Podobnie rzecz się ma z instytucją odstąpienia od umowy przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne, które może prowadzić do rozwiązania węzła obligacyjnego tylko wówczas, gdy zachodzi któraś z przyczyn określonych w art. 8. Przy czym odstąpienie od umowy następuje na skutek jednostronnego oświadczenia woli i w przypadku stosunków prawnych o charakterze ciągłym (a z takim mamy do czynienia przy umowie o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków) powoduje także skutek jedynie na przyszłość. Natomiast o skutkach rozwiązania umowy rozstrzyga wola stron, a dochodzi do niego w wyniku złożenia oświadczeń woli przez strony, przy czym zgodnie z przyjętą w zakresie stosunków zobowiązaniowych zasadą swobody umów (art. 353¹ k.c.), strony mogą w drodze wzajemnego porozumienia rozwiązać zawartą umowę obligacyjną. Zdaniem Sądu Okręgowego, dopuszczalne jest złożenie oświadczenia woli o rozwiązaniu umowy już w samej umowie statuującej powstanie stosunku obligacyjnego, poprzez wyraźne określenie okoliczności, które powodują ustanie stosunku (rozwiązanie umowy). Zbędne jest wówczas składanie dodatkowych oświadczeń woli w tym przedmiocie w sytuacji zaistnienia przewidzianej w umowie okoliczności skutkującej rozwiązaniem umowy.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, Sąd Okręgowy stwierdził, że zastrzeżone w umowach o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków, rozwiązanie umów w razie zaistnienia jednej ze wskazanych przez ustawodawcę w art. 8 przesłanek do zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego lub odcięcia przyłącza wodociągowego,

jest ważnym warunkiem umowy, gdyż nie sprzeciwia się ono przepisom prawa i nie jest sprzeczne z istotą tej umowy. W szczególności należy jako zasadę przyjąć, że strony umów o zapatrzenie w wodę lub o odprowadzanie ścieków mogą dobrowolnie ustalić, że umowa ulegnie rozwiązaniu, jeżeli nastąpią okoliczności w niej przewidziane a odpowiadające sytuacji, w jakich ustawodawca usankcjonował zaprzestanie świadczenia usług zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków. Nie sprzeciwia się temu szczególnie przedmiot świadczonych usług, jakim jest woda niezbędna do życia, gdyż ustawodawca zabezpieczył interesy odbiorców, którzy nie uiszcili w terminie należności za świadczone usługi (a które mogłyby być naruszone rozwiązaniem umowy) poprzez nałożenie na przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne obowiązku zapewnienia dostępu do zastępczych punktów poboru wody i to niezależnie od tego, czy strony nadal łączy umowa czy też nie. Pozostałe zaś przypadki, które można nazwać deliktami odbiorcy, zdaniem Sądu I instancji nie zasługują na taką ochronę, która uniemożliwiłaby przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu zastrzeżenie w umowach rozwiązania umowy w przypadku a) zajścia deliktu, b) dokonania odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego.

Stanowisko to, zdaniem Sądu Okręgowego, na gruncie niniejszej sprawy jest tym bardziej uzasadnione, ponieważ faktyczne odcięcie przyłącza wodociągowego poprzedzone jest długotrwałą procedurą zmierzającą do zdyscyplinowania kontrahenta z uprzedzeniem go o skutkach niezaprzestania naruszeń warunków umowy (np. o skutkach nieuiszczenia należnej opłaty). Taka zaś procedura w znacznej mierze przypomina jednostronne wypowiedzenie umowy z określonym terminem wypowiedzenia. O tym, że rozwiązanie umowy na skutek zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego lub odcięcia przyłącza wodociągowego nie sprzeciwia się przepisom prawa świadczy, zdaniem Sądu I instancji, treść art. 6 ust. 3 pkt 6 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, w którym ustawodawca nakazał zawarcie w umowie postanowień dotyczących okresu obowiązywania umowy oraz odpowiedzialności stron za niedotrzymanie warunków umowy, w tym warunków wypowiedzenia. Przewidziane w przepisie czynności nie są zastrzeżone dla jednej tylko strony stosunku prawnego, tj. konsumenta, a więc należy przyjąć, że niedotrzymanie warunków umowy może skutkować jej wypowiedzeniem przez każdą ze stron. Zawarcie zaś w umowie postanowień dotyczących rozwiązania umowy jest niczym innym jak zawarciem w umowie postanowień dotyczących okresu obowiązywania umowy. Umowa bowiem przestaje obowiązywać w razie ustalenia przez strony konkretnego terminu na jaki ją zawarto, lub też w razie jej ustania na skutek zaistnienia określonych w umowie zdarzeń przewidzianych przez strony.

Reasumując Sąd Okręgowy stwierdził, że jeśli powód w stosowanej przez siebie umowie wprowadza możliwość natychmiastowego zakończenia stosunku umownego, tj. rozwiązania umowy w trybie natychmiastowym jedynie w sytuacji, gdy w myśl art. 8 następuje odcięcie dostaw wody lub zamknięcie przyłącza kanalizacyjnego, to działa w ramach przysługujących mu praw.

Sąd I instancji nie podzielił twierdzeń pozwanego, że analizowane postanowienie umowy, do enumeratywnie wymienionych w art. 8 ust. 1 ustawy skutków naruszenia przez odbiorców umowy, którymi może być odcięcie dostawy wody lub zamknięcie przyłącza kanalizacyjnego, dołącza jeszcze jeden skutek, to jest możliwość wypowiedzenia umowy ze skutkiem natychmiastowym. Zdaniem Sądu Okręgowego brak jest podstaw do twierdzenia, że przepis ten wymienia enumeratywnie skutki naruszenia umowy. Zakres przedmiotowy przepisu art. 8 ogranicza się jedynie do określenia zamkniętego katalogu sytuacji, w których przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne może zaprzestać świadczenia usług, pomimo istnienia łączącej strony umowy (z wyjątkiem pkt 4 ust. 1, która dotyczy sytuacji bezumownego korzystania z usług przedsiębiorstwa). Niewątpliwie ten zakres uprawnień determinuje także możliwy katalog sytuacji, w których przedsiębiorstwo może wypowiedzieć umowę. Decydujące jednak dla rozstrzygnięcia niniejszego sporu jest to, że przepis ten nie odnosi się do trybu ustania stosunku umownego, czyli jego wypowiedzenia lub wygaśnięcia czy też rozwiązania. Nie można się więc zgodzić z Prezesem UOKiK, że ten katalog determinuje sposób ustania stosunku zobowiązaniowego łączącego strony, gdyż ustawodawca tę kwestię pomija milczeniem. Sposób i tryb wypowiedzenia umowy jest pozostawiony woli stron, wynikającej z uregulowanej w art. 353¹ k.c. swobody kontraktowania. Zatem skoro ustawodawca nie określił w jaki sposób i w jakim trybie ten stosunek prawny może ulec zakończeniu, to należy uznać, że także dopuszczalne jest natychmiastowe (bez okresu wypowiedzenia) rozwiązanie umowy w warunkach określonych w art. 8, tak jak przewidują to postanowienia umowy stosowanej przez powoda, a

stosowanie takich rozwiązań nie jest tym samym sprzeczne z przepisem art. 8 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków i nie jest w związku z tym działaniem naruszającym zbiorowe interesy konsumentów.

Apelację od wyroku złożył pozwany, zaskarżając orzeczenie w całości, zarzucając rozstrzygnięciu:

1. naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 24 ust. 1 i 2 ww. ustawy antymonopolowej (w pkt 1 wyroku: pomyłka pisarska, przez odniesienie do art. 22 ust. 1 i 2 ustawy) poprzez przyjęcie, że powód w zawieranych z konsumentami umowach nie dopuścił się działań stanowiących praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, poprzez umieszczenie kwestionowanego w ww. decyzji zapisu wzorca umowy,

2. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 6 ust. 3 pkt 6 i art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, przez błędną ich wykładnię, prowadzącą do wniosku, że zastrzeżenie w umowie, iż przeprowadzenie odcięcia przyłącza wodociągowego lub przeprowadzenie zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego w trybie, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ww. ustawy, skutkować może jej natychmiastowym rozwiązaniem (tj. bez zachowania okresu wypowiedzenia i bez złożenia dodatkowego oświadczenia odbiorcy usług), gdyż takie zastrzeżenie umowne stanowi ważny warunek, który nie jest sprzeczny z istotą tej umowy i jest dozwolony w świetle art. 353¹ k.c.,

3. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego i kompletnego rozważenia materiału dowodowego, polegającego na nieuwzględnieniu wszystkich okoliczności, które w ocenie pozwanego świadczą o stosowaniu przez powoda praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku, poprzez oddalenie odwołania powoda od decyzji nr (...) w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu za I i II instancję, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

U podstaw zaskarżonego rozstrzygnięcia legł wadliwy pogląd, iż zakwestionowane przez Prezesa UOKiK postanowienia, stosowanych przez powoda wzorców umów o zaopatrzenie w wodę oraz o odprowadzanie ścieków, nie naruszają art. 8 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Sąd Okręgowy błędnie uznał bowiem, że zastrzeżone w ww. wzorcach umownych zapisy o rozwiązaniu umowy w razie zaistnienia jednej ze wskazanych przez ustawodawcę w art. 8 przesłanek do zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego lub odcięcia przyłącza wodociągowego, są ważnym warunkiem umowy, gdyż nie sprzeciwiają się przepisom prawa i nie są sprzeczne z istotą tej umowy. W konsekwencji – nie dzieląc argumentacji Prezesa UOKiK co do bezprawności działań powoda – Sąd Okręgowy niezasadnie przyjął, że opisane w przedmiotowej decyzji działanie powoda nie stanowi zarzucanej mu praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Trafnie wywodzi apelacja, że dokonując takiego rozstrzygnięcia Sąd I instancji nie uwzględnił specyfiki ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Podkreślić bowiem należy, że usługi zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, ze względu na ich niezbędność dla zaspokajania potrzeb życiowych usługobiorców, mają charakter szczególnych usług użyteczności publicznej, zatem winny być świadczone w sposób powszechny i ciągły. W tej sytuacji słusznie podnosi pozwany, iż punktem wyjścia dla oceny kwestionowanych zapisów umów winna być okoliczność, że przedmiotem umowy jest dostarczanie wody, czyli dobra „bez którego żaden człowiek nie może się obejść, a w dzisiejszym cywilizowanym świecie nie może normalnie funkcjonować w społeczeństwie. To samo dotyczy odprowadzania ścieków, bez którego powstałoby zagrożenie epidemiologiczne dla środowiska a tym samym dla ludzi. Z tych więc powodów uzasadniona jest szczególna ochrona interesów odbiorców usług świadczonych przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne, która wyrażać ma się również w tym, że przedsiębiorca nie może posiadać prawa do swobodnego uznania, kiedy może odstąpić od umowy i tym samym zaprzestać świadczenia usług.”

Faktem jest, że ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków nie reguluje bezpośrednio kwestii rozwiązania umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków, stanowiąc jedynie w art. 6 ust. 3 pkt 6, iż umowa zawarta między przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym a odbiorcą winna określać m.in. warunki wypowiedzenia. W art. 8 ust. 1 wymienionej ustawy enumeratywnie określone są przypadki, w których przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne może odciąć dostawę wody lub zamknąć przyłącze kanalizacyjne, przy czym katalog takich przypadków ma charakter zamknięty. Przekonywująco argumentuje pozwany, iż ustawowego umocowania do podjęcia przez przedsiębiorcę określonych czynności faktycznych (odcięcia przyłącza wodociągowego lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego) nie należy łączyć automatycznie z prawem podjęcia czynności prawnych wobec konsumenta. Skoro bowiem ustawodawca w treści ww. przepisu przewidział określone sankcje za określone naruszenia, za niedopuszczalne uznać należy, aby przedsiębiorca w treści umowy określił sankcje o większej wadze, poprzez wprowadzenie zapisu, iż przeprowadzenie odcięcia przyłącza wodociągowego i odpowiednio – zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego – skutkuje natychmiastowym rozwiązaniem umowy. Tym samym nie sposób zgodzić się z wyrażonym przez Sąd I instancji zapatrywaniem, że powodowe przedsiębiorstwo, poprzez wprowadzenie do wzorca umownego omawianych zapisów, działa w granicach przysługujących mu praw ze względu na przyznany w tym przedmiocie zakres swobody kontraktowej. Uzasadniona jest zatem ocena, że kwestionowane klauzule wprowadzają konsumentów w błąd co do uprawnień i obowiązków spoczywających na przedsiębiorcy w zakresie możliwości rozwiązania umowy w trybie natychmiastowym.

Podzielając argumentację Prezesa UOKiK, Sąd Apelacyjny zajmuje stanowisko, iż w przypadkach uregulowanych w art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków ustawodawca dopuszcza jedynie możliwość odcięcia przez przedsiębiorcę wodociągowo-kanalizacyjnego dopływu wody lub zamknięcia przyłącza i nie jest możliwe, aby w wymienionych przypadkach przedsiębiorcy przysługiwało dalej idące uprawnienie, zwłaszcza prawo do natychmiastowego rozwiązania umowy. Wobec powyższego powodowe przedsiębiorstwo w stosunkach z konsumentami działa bezprawnie, jeżeli przewiduje uregulowanie zdecydowanie mniej korzystne dla konsumenta, niż wynika to z powołanego, powszechnie obowiązującego przepisu prawa. Zastrzeżona dla przedsiębiorcy możliwość odcięcia wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego nie może być automatycznie utożsamiana z natychmiastowym rozwiązaniem umowy. Odcięcie dostaw wody czy zamknięcie przyłącza kanalizacyjnego stanowi pewną czynność techniczną w toku realizacji umowy i nie powoduje ustania stosunku zobowiązaniowego, jaki nawiązany zostaje w wyniku zawarcia umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków.

Należy podkreślić, że dla konsumenta następstwa odcięcia wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego, mające charakter jedynie czynności technicznych, różnią się od skutków, jakie wywoła dla niego rozwiązanie umowy. W przypadku odcięcia wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego zawarta umowa trwa nadal (następuje jedynie czasowe wstrzymanie świadczenia usług przez przedsiębiorcę), co oznacza że wznowienie świadczenia usług dostawy wody i odprowadzania ścieków nie wymaga podpisywania przez konsumenta nowej umowy. W przypadku zaś rozwiązania umowy, ewentualne podjęcie na nowo świadczenia usług dostawy wody i odprowadzania ścieków, wymaga zawarcia nowej umowy, co niewątpliwie stanowi dla konsumenta dodatkową uciążliwość.

Dla wzmocnienia przedstawionej wyżej argumentacji przywołać należy wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 6 grudnia 2012 r., sygn. akt VI ACa 861/12, w uzasadnieniu którego wyrażono pogląd, że gdyby ustawodawca dopuszczał możliwość rozwiązania umowy bez wypowiedzenia w przypadkach wymienionych w art. 8 ust. 1 omawianej ustawy, to wyraźnie wskazałby na taką możliwość w ustawie lub wprowadziłby otwarty katalog skutków ziszczenia się opisanych w tym przepisie sytuacji. Wobec powyższego zaistnienie którejkolwiek z przesłanek wymienionych ww. przepisie nie może skutkować dalej idącymi konsekwencjami, w tym rozwiązaniem umowy bez wypowiedzenia. Wypada podzielić stanowisko Sądu Apelacyjnego, iż świadczeniodawca działa bezprawnie, jeżeli w umowach z konsumentami o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków przewiduje - dla stanów faktycznych wymienionych w art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków - postanowienia mniej korzystne dla konsumenta, niż to wynika z ww. przepisu.

Reasumując, stwierdzić należy, iż ze względu na charakter świadczonych usług dostarczania wody i odprowadzania ścieków, jako usług użyteczności publicznej, przepis art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków należy wyklądać w ten sposób, że ogranicza on prawa przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego do natychmiastowego rozwiązania umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzenie ścieków. W konsekwencji, zastrzeżenie w umowie, że przeprowadzenie odcięcia przyłącza wodociągowego lub przeprowadzenie zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego w trybie, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ww. ustawy, skutkuje natychmiastowym rozwiązaniem umowy (bez zachowania okresu wypowiedzenia i bez złożenia dodatkowego oświadczenia odbiorcy usług) ocenić należało jako sprzeczne z istotą tej umowy. Słusznie zatem tego rodzaju działania uznane zostały przez Prezesa UOKiK za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Mając na względzie powyższe okoliczności i podzielając stanowisko Prezesa UOKiK odnośnie do wysokości nałożonej na powoda kary pieniężnej, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie, zasądzając od powoda na rzecz pozwanego zwrot kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na zasadzie odpowiedzialności za wynik sporu, stosownie do przepisu art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z § 14 ust. 3 pkt 1 i § 12 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Kosztami sądowymi w postaci opłaty od apelacji, których Prezes UOKiK nie miał obowiązku uiścić, obciążono przegrywającego niniejszy spór powoda (art. 113 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).